

Stöd- och utvecklingsförvaltningen

Klimat- och näringslivsdepartementet

**Yttrande från Gällivare kommun avseende remiss av
Statskontorets rapport En översyn av förvaltningen av
världsarvet Laponia KN2025/01997**

Bakgrund

Gällivare kommun har mottagit remiss av Statskontorets rapport En översyn av förvaltningen av världsarvet Laponia och ges möjlighet att lämna synpunkter på rapporten.

Yttrande

Sammanfattande synpunkter

Rapporten ger en gedigen och nyanserad bild av nuvarande förvaltningsmodell, dess styrkor och svagheter samt de utmaningar och möjligheter som finns för en långsiktigt hållbar förvaltning av världsarvet.

Gällivare kommun delar Statskontorets övergripande bedömning att den lokala förvaltningsmodellen med Laponiatjuottjudus är ändamålsenlig för att tillgodose både natur- och kulturvärden, och att samisk delaktighet är en förutsättning för förvaltningens legitimitet. Samtidigt vill Gällivare kommun understryka vikten av att de identifierade bristerna åtgärdas, särskilt vad gäller naturvårdens prioritering, finansieringens långsiktighet och tydligheten i roller och ansvar.

Synpunkter på rapportens huvudsakliga slutsatser och förslag

1. Naturvårdens prioritering och resurser

Statskontoret konstaterar att Laponiatjuottjudus har presterat väl inom förvaltning av leder och anläggningar samt kulturvärden, men att naturvärden är eftersatt. Gällivare kommun vill särskilt understryka vikten av att naturvärden prioriteras högre framöver, i linje med miljömålet "Storslagen fjällmiljö" och Sveriges europeiska och internationella åtaganden. Vidare behöver exempelvis arbete med att minimera negativ påverkan på våtmarker och kalfjäll av terrängkörning påbörjas.

Det är avgörande att det finns en grundfinansiering som möjliggör ett aktivt och långsiktigt naturvårdsarbete, inklusive bemanning med helst två naturvårdshandläggare och möjlighet att arbeta förebyggande och uppföljande.

2. Finansieringens långsiktighet och förutsägbarhet

Gällivare kommun instämmer i rapportens analys att den nuvarande finansieringsmodellen, med årliga och osäkra bidrag, försvårar långsiktig planering och prioritering. För att förvalta ett världsarv av Laponias dignitet krävs en mer förutsägbar och långsiktig grundfinansiering. Det är inte rimligt att verksamheten ska behöva planera om och skjuta upp åtgärder på grund av sena besked om bidragsnivåer. Det är inte heller rimligt att externa medel ska behöva sökas för att kunna bedriva den kärnverksamhet som naturvårdsarbetet är. Gällivare kommun tillstyrker därför förslaget att ange en miniminivå för bidraget i Naturvårdsverkets regleringsbrev och att överväga fleråriga finansieringsbeslut. I förlängningen vore det positivt med en permanent förordning.

Gällivare kommun vill kommentera Naturvårdsverkets förändrade fördelningsmodell för medel till naturumsverksamheter. Att medlen i större utsträckning kommer att fördelas utifrån besöksantal kommer att drabba Lapponia kraftigt negativt. Naturum Lapponia är ett viktigt besöksmål i regionen, men dess läge gör att man aldrig kommer att kunna få lika många besökare som naturum som ligger närmare stora städer eller vid större genomfartsleder. Den geografiska placeringen gör också att det inte går att hoppas på att någon marknadsaktör ska vara intresserad av att driva caféet. Dessa förutsättningar bör Naturvårdsverket ta hänsyn till när medel fördelas.

3. Tydligare roller och ansvar

Gällivare kommun ser positivt på förslaget att Naturvårdsverket lämnar föreningen för att undvika rollkonflikter och att Länsstyrelsen får en tydligare roll som statens representant. Det är också viktigt att Länsstyrelsens dubbla roller (myndighetsutövning och deltagande i föreningen) hanteras så att det inte uppstår nya rollkonflikter. Gällivare kommun ser positivt på förslaget att Länsstyrelsen och föreningen formaliserar sin samverkan genom en skriftlig överenskommelse kring de områden där man löpande samarbetar och även ser över möjligheterna att utöka samarbetet. Detta skulle kunna minska sårbarheten hos Lapponiatjuottjudus och öka kvalitén på det arbete som utförs. Vidare ser Gällivare kommun positivt på förslaget att Länsstyrelsen ska ha två ledamöter i styrelsen, varav en är en jurist.

I rapporten framkommer att föreningen har en arbetsordning som beskriver styrelsens och verksamhetsledarens ansvar och uppgifter, men inte partsrådet eller kansliets uppgifter. Gällivare kommun rekommenderar att föreningen överväger att komplettera arbetsordningen med detta.

4. Utvecklingsarbete kopplat till förvaltnings- och skötselplan

Gällivare kommun delar bedömningen att förvaltnings- och skötselplanen behöver renodlas och skötselplanen kompletteras med tydliga mål, prioriterade åtgärder och indikatorer för uppföljning.

I det utvecklingsarbete som kommer att krävas ser Gällivare kommun positivt på förslaget att regeringen tillfälligt tilldelar samebyarnas samarbetsorganisation extra medel för att de ska kunna delta på mer likvärdiga villkor. Samtidigt behöver det säkerställas att även övriga parter, särskilt Gällivare och Jokkmokks kommuner, har tillräckliga resurser för att kunna bidra i detta utvecklingsarbete.

5. Uppföljning

Gällivare kommun delar bilden att föreningen behöver arbeta mer aktivt med uppföljningar och analyser. Man behöver bli bättre på att utvärdera de insatser som görs, som en hjälp för kommande prioriteringar och för att öka förståelsen för vilka effekter insatserna har för till exempel naturens värden. Dock är organisationen liten och det är viktigt att man inte fastnar i en alltför omfattande administrativ börda. Det framgår att Laponiatjuottjudus redan idag bistår Länsstyrelsen med underlag till den regionala miljömålsuppföljningen, vilket är positivt och bör kunna fungera som en bra grund även för den egna uppföljningen, för att undvika dubbelarbete och frigöra resurser till konkreta åtgärder. På samma sätt bör ett mer strategiskt arbete med att använda Naturvårdsverkets uppföljningssystem för att följa tillståndet för världsarvets värden vara effektivt.

6. Utvärdering av nationalparksföreskrifterna

Gällivare kommun ser positivt på Statskontorets förslag att Laponiatjuottjudus ska utvärdera föreskrifterna för nationalparkerna i samråd med Naturvårdsverket. I sammanhanget vill Gällivare kommun skicka med frågan om det kan finnas skäl och möjlighet att överväga särskilda regler eller undantag för boende i Norrbotten för att underlätta för våra kommuninnevånare att besöka området. Ett exempel skulle kunna vara möjligheten att ta med en kopplad hund i nationalparkerna. Många av invånarna i Gällivare och Jokkmokk har hund och utesluts idag från att besöka stora ytor av våra kommuner.

7. Exploateringsfrågor och uppföljning

Gällivare kommun rekommenderar att rapportens förslag om att följa upp och analysera om den svenska lagstiftningen uppfyller världsarvskonventionens krav på skydd tas vidare, exempelvis som ett särskilt uppdrag till Länsstyrelsen eller Laponiatjuottjudus. Det är viktigt att säkerställa att världsarvets värden inte hotas av yttre exploatering, till exempel i form av gruvor eller kraftledningsgator.

8. Introduktion och kompetensutveckling

Gällivare kommun tillstyrker förslaget att återinföra en introduktionsutbildning för nya ledamöter i styrelsen och partsrådet, samt att erbjuda löpande kompetensutveckling kring roll, ansvar och hantering av jäv och intressekonflikter.

Det är viktigt att alla som är inblandade i arbetet med Laponia förstår att det finns lagstiftning att förhålla sig till och arbeta utifrån. Ett exempel på detta är att bevarandeplanerna för habitat och arter kopplat till Natura 2000-områden måste följas, även inom de delar som inte sammanfaller med skötselplanens övergripande mål eller parternas intressen.

Avslutande reflektion

Sammanfattningsvis är rapporten väl underbyggd och innehåller flera viktiga förslag för att stärka och utveckla förvaltningen av världsarvet Laponia. Gällivare kommun vill särskilt betona vikten av långsiktig finansiering, tydliga roller och ansvar, samt att naturvården ges högre prioritet och resurser. Det är också viktigt att förvaltningen fortsätter att bygga på lokal och samisk förankring, och att särskilda hänsyn tas till boende i området. Gällivare kommun ställer sig bakom rapportens huvudsakliga förslag och ser fram emot att de omsätts i praktiken.

För Gällivare kommun
Birgitta Larsson
Kommunstyrelsens ordförande